

RIIGIKOHUS

Riigikohtu praktika tsiviilasjades mai–august 2021

Riigikohtu praktika ülevaade

Kätlin Piho
analüütik

Kristel Möller
peaspetsialist

Tartu
2021

1. STATISTILINE ÜLEVAADE	3
2. RIIGIKOHTU PRAKTIKA	4
2.1. Materiaalõigus.....	4
2.1.1. Kohtutäituri vastutus (2-17-19459/92).....	4
2.1.2. Elatis lapse vahelduva elukoha puhul (2-18-6491/96)	4
2.1.3. Lapse viibimiskoha määramise õiguse andmine ühele vanemale (2-20-178/82).6	
2.1.4. Täiendav juurdepääs avalikult kasutatavale teele (2-19-15916/87)	7
2.1.5. Võlatunnistus (2-19-5601/61)	7
2.1.6. Tervisekahjustusega tekitatud varalise kahju hüvitamine (2-17-19464/48)	8
2.1.7. Korteriomandi jagamise käsutustehingu kehtivus (2-17-9822/101)	9
2.1.8. Vedaja vastutus (2-17-18657/141)	10
2.1.9. Fonogrammide üldsusele suunamine (2-16-17491/80)	11
2.2. Menetlusõigus.....	12
2.2.1. Apellatsioonkaebuse menetlusse võtmine (2-18-18193/100)	12
2.2.2. Eeltõendamismenetlus (2-17-7899/65)	12
2.2.3. Eestkostevajadus ja tehingu tegemiseks nõusoleku andmine (2-19-8577/98) ...	13
2.2.4. Abieluvaralepingu tagasivõitmine täitemenetluses (2-18-17826/98).....	14
2.2.5. Eksperdikulude kindlaksmääramine (2-15-13627/151)	15
2.2.6. Kinnipeetavatele tervishoiuteenuse osutamisest tekkinud vaidluste lahendamise kord (3-21-30/19, 2-21-922/21).....	16
LISA 1.....	18

1. STATISTILINE ÜLEVAADE

1. maist kuni 31. augustini 2021. a võttis Riigikohtu tsiviilkolleegium menetlusse 15 kassatsioonkaebust ja 18 määruskaebust. Samal perioodil tegi tsiviilkolleegium **põhistatud lahendi 28 tsiviilasjas**, sealhulgas lahendas kolleegium **kogu koosseisus kolm tsiviilasja**. Kahes asjas tegi tsiviilkolleegium resolutsioonotsuse. Ühe tsiviilasja vaatas läbi Riigikohtu erikogu.¹

Kõik vaadeldava perioodi tsiviilkolleegiumi lahendid koos märksõnade ja annotatsioonidega on leitavad [siit](#).

Vaatamata sellele, et tegemist on Riigikohtu praktika ülevaatega, tuleb silmas pidada, et Riigikohus võtab õiguslikke seisukohti üksnes kohtulahendites. Ülevaates esitatu ei ole võrdsustatav Riigikohtu lahendites väljendatud seisukohtadega.

¹ Kõik põhistatud lahendid on ära toodud Lisas 1.

2. RIIGIKOHTU PRAKTIKA

2.1. Materiaalõigus

2.1.1. Kohtutäituri vastutus ([2-17-19459/92](#))²

Otsuses selgitas Riigikohus kohtutäituri vastutust ametitegevuse käigus tekitatud kahju eest.

Kohtutäitur vastutab oma ametitegevuse käigus süüliselt tekitatud kahju eest riigivastutuse seaduses (RVastS) sätestatud alustel ja ulatuses, arvestades lisaks eraõiguse kahju hüvitamise sätteid. Kohtutäituri vastutuse kohaldamiseks tuleb hagejal tõendada kohtutäituri tegu, kahju, põhjuslik seos teo ja kahju vahel ning teo õigusvastatus. Kohtutäitur vabaneb vastutusest, kui ta tõendab oma süü puudumise. RVastS § 7 lg 4 ja VÕS § 1045 lg 1 p 7 kohaselt on kahju tekitamine õigusvastane mh siis, kui kahju tekitati seadusest tulenevat kohustust rikkuva käitumisega. Seaduses sätestatud kohustuse rikkumist peab tõendama hageja.³

Lisaks kahju hüvitamise eelduste täidetusele on kohtutäituri vastu esitatud kahju hüvitamise nõude rahuldamiseks RVastS § 7 lg 1 kohaselt nõutav, et hagejal ei olnud võimalik kahju varem vältida või kõrvaldada oma õiguste seaduses nimetatud viisil kaitsmisega. Kohtutäituri puhul on peamine kahju vältimise võimalus esitada kohtutäituri tegevuse, tegevusetuse või otsuse peale kaebus TMS § 217 lg 1 alusel. TMS § 217 lg 6 järgi, kui menetlusosaline ei esita kohtutäiturile selleks ettenähtud tähtaja jooksul kaebust, kaotab ta õiguse tugineda hiljem asjaoludele, mida ta oleks võinud esitada kaebuses.⁴

Kolleegium leidis, et kui hageja ei ole kahju vältimiseks või kõrvaldamiseks kaebust või hagi esitanud, tuleb RVastS § 7 lg 1 alusel esitatud hüvitusnõude lahendamiseks teha kindlaks kaebuse või hagi esitamata jätmise mõjuv põhjus. Mõjuva põhjuse tuvastamiseks on iseenesest võimalik kontrollida mh nt seda, kas täitemenetluses on õiguskaitsvahendite kasutamise õigusele ja kasutamata jätmise tagajärgedele tähelepanu juhitud.⁵

Kohtutäituri kohustuslikku ametikindlustust reguleeriva kohtutäituri seaduse § 10 lg 1 p 1 järgi peab kohtutäitur sõlmima ametikindlustuslepingu mh tingimusel, et kindlustusjuhtumiks on kindlustusperioodi jooksul toimunud kohtutäituri kohustuse rikkumine, mille tõttu tekkinud kahju on kohtutäitur kohustatud käesoleva seaduse alusel hüvitama. Kolleegiumi arvates toetab see säte seisukohta, et kohtutäituri ametikindlustuslepingu puhul tuleb kindlustusjuhtumiks pidada kindlustusperioodi jooksul toimunud kohtutäituri kohustuse rikkumist.⁶

2.1.2. Elatis lapse vahelduva elukoha puhul ([2-18-6491/96](#))⁷

Kolleegium käsitles elatisnõude eeldusi olukorras, kus laps viibib vaheldumisi mõlema teineteisest lahus elava vanema juures ja selgitas tagasiulatuva elatise väljamõistmist.

Perekonnaseaduse (PKS) § 100 lg 2 esimese lause kohaselt täidab vanem alaealise lapse ülalpidamise kohustust elatise maksmise teel eeskätt juhul, kui ta ei ela lapsega koos või kui ta ei osale lapse kasvatamises. Kolleegium leidis, et kõnealuses sättes on eelkõige silmas peetud olukorda, kus lapse elukorralduse raskuskese on peamiselt seotud ühe vanema elukohaga, kes korraldab suurel määral lapse igapäevaelu praktilisi küsimusi ja annab ühtlasi põhilise panuse

² RKTko 05.05.2021, [2-17-19459/92](#).

³ Samas p 14. RKTko 01.06.2016, [3-2-1-38-16](#), p 11.

⁴ RKTko 05.05.2021, [2-17-19459/92](#), p 16.

⁵ Samas, p 17.

⁶ Samas, p 20.

⁷ RKTkm 12.05.2021, [2-18-6491/96](#). Vt ka Riigikohtu [pressiteadet](#).

laps eest hoolitsemisse ning tema vajaduste vahetusse katmisesse. Kui laps elab vanemate kokkuleppe või kohtulahendi alusel olulise osa (eelduslikult vähemalt 40%) ajast kummagi vanema juures, on lapsel vahelduv elukoht. Sellisel juhul peavad mõlemad vanemad eelduslikult last vahetult ülal ajal, mil laps elab kummagi vanema juures, kattes ka lapse põhivajadused.⁸ Eelnimetatud juhul ei esine PKS § 100 lg 2 esimeses lauses käsitletud olukorda, kus vanem ei ela lapsega koos või ei osale lapse kasvatamises.⁹

Seejuures ei ole vahelduva elukoha kindlakstegemiseks ainumäärav, et laps elaks kummagi vanema juures 40-50% ajast. Lapse vahelduva elukoha olemasolu hindamisel tuleb lisaks kummagi vanema juures viibitud ajavahemiku pikkusele arvestada ka muid asjaolusid tuvastamiseks, kas lapse vahetu ülalpidamine, tema eest vahetu hoolitsemine, igapäevaelu tegevuste ja toimingute korraldamine ning muude jooksvate vajaduste katmine jaguneb vanemate vahel enam-vähem võrdselt või on niisuguse vahetu ülalpidamise põhiraskus siiski ühel vanematest.¹⁰

Kui lapsel on vahelduv elukoht, peab lapse kasuks ühelt vanemalt elatise väljamõistmise eeldusena olema esile toodud, et vaatamata lapse kummagi vanema poolsele vahetule ülalpidamisele on lapse vajaduste katmine raskendatud seetõttu, et vanemad ei ole jõudnud lapse ülalpidamiseks tehtavate kulutuste jaotamises omavahel kokkuleppele või ei täida üks vanem sellist kokkulepet ning selle tõttu tuleb teisel vanemal teha puudujääva osa katteks suuremaid kulutusi. Juhul kui selliseid asjaolusid ei esine, ei teki kummalgi vanemal lisaks ülalpidamise vahetule andmisele PKS § 100 lg-st 2 ja § 105 lg-st 3 tulenevat kohustust maksta lapsele elatist.¹¹

Riigikohus ei nõustunud ringkonnakohtu seisukohaga, et tagasiulatuva ülalpidamiskohustuse täitmise hindamisel ei saa lähtuda suhtluskorrast, vaid arvestada tuleb seda, kui palju aega viibis vanem lastega tegelikult koos. See raskendaks kolleegiumi arvates laste ülalpidamisega seotud vaidluste lahendamist, luues täiendava tõendamiskoormise. Teisalt pisendab selline lähenemine vanemate kokkuleppel või kohtulahendiga kindlaks määratud suhtluskorra tähendust, võimaldades vanemal suhtluskorrast ühepoolset kõrvale kalduda ning selle kaudu omakorda mõjutada teisel vanemal rahaliste kohustuste tekkimist ja suurust.¹²

Kolleegium leidis, et lapsele möödunud aja eest elatise väljamõistmise nõude lahendamisel ei ole ainumääravat tähtsust sellel, kui suuri kulutusi on üks või teine vanem teinud lapse ülalpidamiseks ja kas vanemate varalised panused on olnud võrdväärse suurusega. Oluline on see, kas kõik lapse vajadused on olnud kaetud. Kui lapse vajadused on rahuldatud seeläbi, et üks vanematest on kulusid kandnud rohkem ja teine vähem, kui on talle langev osa PKS § 105 lg 3 mõttes, siis võib suuremas osas lapsele ülalpidamist andnud vanemal olla tagasinõudeõigus teise vanema vastu (VÕS § 78 lg 4), arvestades mh vanema enda käitumist suhtluskorra täitmisel (TsÜS § 138).¹³

⁸ Vt ka RKTko 08.01.2014, [3-2-1-165-13](#), p 12; RKTko 09.06.2017, [3-2-1-35-17](#), p 23.1.

⁹ RKTkm 12.05.2021, [2-18-6491/96](#), p 13.1.

¹⁰ Samas, p 13.2.

¹¹ Samas, p 13.3.

¹² Samas, p 14.1.

¹³ Samas, p 14.2.

2.1.3. Lapse viibimiskoha määramise õiguse andmine ühele vanemale ([2-20-178/82](#))¹⁴

Menetlusosalised vaidlesid kassatsiooniastmes selle üle, kas ringkonnakohus lõpetas põhjendatult vanemate ühise hooldusõiguse osaliselt, st lapse viibimiskoha (sh elukoha) määramise ja hariduse (sh huvihariduse) osas ning andis selles osas isale ainuhooldusõiguse.

Riigikohtu praktika järgi saab vanem lapse viibimiskoha määramise õigust taotleda alternatiivselt kahel materiaalõiguslikul alusel, s.o taotledes lapse viibimiskoha määramise küsimuses endale otsustusõigust PKS § 119 alusel või nõudes lapse viibimiskoha määramise osas ühise hooldusõiguse lõpetamist ja selles osas ainuhooldusõiguse endale andmist PKS § 137 lg 1 alusel.¹⁵

Otsustusõiguse saamiseks (PKS § 119) saab vanem esitada avalduse eelkõige siis, kui vanemad vaidlevad last puudutava olulise küsimuse lahendamise üle ja soovivad konkreetse küsimuse või olukorra lahendada ega soovi ühist hooldusõigust nimetatud küsimuses lõpetada. Seevastu on ühise hooldusõiguse osalise või täieliku lõpetamise ja ühele vanemale ainuhooldusõiguse kas täielikult või mingis osas andmise (PKS § 137 lg 1) avalduse eesmärk üldjuhul ulatuslikumate muudatuste tegemine vanemate hooldusõiguses, mille tulemusena saab üks vanem otsustada üksi tulevikus tekkida võivate last puudutavate oluliste küsimuste üle ning teine vanem kaotab selles osas hooldusõiguse.¹⁶

Kolleegium märkis, et hooldusõiguse asjades (sh vanema õiguste määramine lapse suhtes) peab kohus uurimispehmisest tulenevalt vanema avaldust ja vaidluse asjaolusid tõlgendades välja selgitama, mis osas ja missugusel õiguslikul alusel on tegelikult asja lahendamine vajalik. Kohus ei ole sõltumata sellest, kas avaldust lahendatakse PKS § 119 või § 137 alusel TsMS § 477 lg 5 kohaselt seotud menetlusosaliste esitatud taotluste ega asjaoludega ega nende hinnanguga asjaoludele, vaid peab PKS § 123 lg 1 ja § 137 lg 2 p 2 ja lg 3 kohaselt lähtuma eelkõige lapse huvidest.¹⁷

Riigikohus rõhutas, et vanemate ühist hooldusõigust lõpetades või ühele vanemale otsustusõigust andes võib piirata teise vanema õigusi üksnes ulatuses, mis on lapse huvide tagamiseks vajalik, ning säilitada võimalikult suures ulatuses mõlema vanema ühine hooldusõigus. Kui vaieldakse vaid kindla küsimuse üle, on kohtu sekkumine põhjendatud üksnes konkreetses vaidlusaluses küsimuses. Kui lapsel on mõlema vanemaga lähedane ja usalduslik suhe ja mõlemad vanemad suudavad ja tahavad lapse eest hoolitseda, ei ole põhjendatud piirata vanemate õigusi suuremas ulatuses, kui see on tegelikult hädavajalik. Olukorras, kus kohus pole tuvastanud, et kumbki vanem oleks vägivaldne või võimetu lapse eest hoolitsema ning lapsel on mõlema vanemaga tugev side, tuleb kohtutel lähtuda sellest, et lapse huvides on ka vanemate lahusele korral veeta aega võimalikult võrdselt mõlema vanemaga. Samuti tuleb kohtul asja lahendamises silmas pidada seda, et hooldusõiguse küsimusi saab ja tuleb hinnata eri valdkondade suhtes eraldi.¹⁸

Kolleegium selgitas, et olukorras, kus vaieldakse sisuliselt üksnes koolivaliku üle, peaks kohus asja lahendamisel välja selgitama, kas elukohas on vanemad võimelised omavahel kokku leppima, ilma et viibimiskoha (sh elukoha) määramise osas peaks vanemate õigusi piirama. Kui vanematel on lapsega lähedane ja usalduslik suhe, tuleks kohtul otsustusi tehes lähtuda sellest,

¹⁴ RKTkm 19.05.2021, [2-20-1707/82](#).

¹⁵ Samas p 17.

¹⁶ Samas, p 16. RKTkm 19.02.2020, [2-18-15686/183](#), p 18; RKTko 25.05.2016, [3-2-1-35-16](#), p 13; RKTkm 12.02.2016, [3-2-1-159-15](#), p 25.

¹⁷ RKTkm 19.05.2021, [2-20-1707/82](#), p 19.

¹⁸ Samas, p 19.

et lapse suhe mõlema vanemaga säiliks senisel kujul võimalikult suurel määral. Kui see on lapse huvides, tuleks valida lahendus, mis võimaldaks säilitada lapsel võimalikult võrdse suhtlemisvõimaluse mõlema vanemaga.¹⁹

Kolleegium lisas, et asja lahendades peab arvestama hetkeolukorraga, mitte hindama seda, mis võib kunagi tulevikus toimuda. Asjaolude muutudes saab vanem hooldusõiguse küsimuses vajaduse korral uuesti kohtusse pöörduda.²⁰

2.1.4. Täiendav juurdepääs avalikult kasutatavale teele (2-19-15916/87)²¹

Riigikohus selgitas, et üldjuhul ei pea kinnisasjale tagama täiendavat juurdepääsu üle teise isiku kinnisasja. Erandlikel asjaoludel võib täiendava juurdepääsu määramine olla õigustatud ka olukorras, kui taotleja kinnisasjale on juurdepääs avalikult kasutatavalt teelt olemas.²²

Samas ei saa asjaõigusseaduse § 156 lg-s 1 sätestatud üle võõra kinnisasja juurdepääsu määramise eelduseks olla üksnes äriühingu äriline huvi kasutada oma kinnisasja ja sellel asuvaid hooneid võimalikult kasumlikult. Ärilistel kaalutlustel täiendava juurdepääsu taotlemist olukorras, kus kinnisasja ja sellel asuva hoone sihtotstarbeline kasutamine täiendava juurdepääsuta ei ole välistatud, ei saa pidada samaväärseks olukorraga, kus taotleja vajab täiendavat juurdepääsu oma kinnisasja sihtotstarbelise kasutamise võimatuse tõttu.²³

2.1.5. Võlatunnistus (2-19-5601/61)²⁴

Riigikohtu tsiviilkolleegium täpsustas kogu koosseisu otsuses oma varasemaid seisukohti deklaratiivse võlatunnistuse õigusliku tähenduse kohta ja muutis seisukohta konstitutiivsele võlatunnistusele vastuväidete esitamise korra kohta. Lisaks selgitas kolleegium võlatunnistuse tõlgendamisel ja hindamisel käsitlemist vajavaid küsimusi.

Arvestades võlatunnistusi puudutavat varasemat praktikat, leidis kolleegium, et deklaratiivse võlatunnistuse andmisega loobub võlgnik lähtuvalt võlatunnistuse eesmärgist kas osaliselt või täielikult sellises võlatunnistuses tunnistatud nõudele vastuväidete esitamisest. Kui võlatunnistus tehinguna kehtib ning võlgnik oli loobutavatest vastuväidetest teadlik või pidi neist teadma ja sai loobumise tagajärjest aru²⁵, on võlatunnistusega määratud vastuväidetest loobumine lõplik ning võlgnik saab võlale esitada üksnes neid vastuväiteid, millest teda ei loeta võlatunnistuse andmisega loobunuks. Missugustest vastuväidetest on deklaratiivse võlatunnistusega loobunud, tuleb kohtutel välja selgitada iga üksikjuhtumi puhul eraldi, võttes arvesse eelkõige võlatunnistuse sisu, ulatust, poolte huve ja lepingu sõlmimise eesmärki.²⁶

Varasema praktika kohaselt ei olnud deklaratiivse võlatunnistuse puhul võlausaldajal vaja tunnustatud võla sissenõudmiseks esitada muid tõendeid peale võlatunnistuse ning võlgnik pidi kohustusest vabanemiseks ja hagi rahuldamata jätmiseks tõendama, et tal ei ole võlatunnistusega tunnistatud võlga²⁷, sh kuna kohustust ei olnud olemas²⁸. Kolleegium

¹⁹ Samas, p 20.

²⁰ Samas, p 21.

²¹ RKTkm 12.05.2021, [2-19-15916/87](#).

²² Samas, p 13.

²³ Samas, p 14. Vt ka RKTkm 30.03.2004, [3-2-1-33-04](#), p 18.

²⁴ RKTko 03.06.2021, [2-19-5601/61](#).

²⁵ Vt RKTko 18.12.2013, [3-2-1-146-13](#), p 24.

²⁶ RKTko 03.06.2021, [2-19-5601/61](#), p 16.3.

²⁷ Vt nt RKTko 11.01.2018, [2-14-58735/25](#), p 11.1; RKTko 10.12.2014, [3-2-1-124-14](#), p 23; RKTko 06.02.2012, [3-2-1-149-11](#), p 21; RKTko 24.03.2017, [3-2-1-103-16](#), p 20.

²⁸ Vt RKTko 24.04.2006, [3-2-1-21-06](#), p 15; RKTko 06.09.2006, [3-2-1-69-06](#), p-d 13 ja 15; RKTko 08.04.2009, [3-2-1-22-09](#), p 11.

täpsustas seda seisukohta ja leidis, et võlgnik võib kohustusest vabanemiseks esitada ainult neid vastuväiteid, millest võlgnik deklaratiivset võlatunnistust andes loobunud ei ole. Kui võlgnik on kehtiva deklaratiivse võlatunnistusega loobunud vastuväidetest, ei ole tal õigust hiljem nendele vastuväidetele tugineda, isegi kui ta suudaks vastupidist tõendada. Selles osas on deklaratiivne võlatunnistus võrreldav kompromissilepinguga, milles lepatakse kokku vaieldava asjaolu vaieldamatuks muutmises.²⁹

Konstitutiivse võlatunnistuse korral saab võlgnik esitada vastuväiteid võlatunnistuse aluseks olevast õigussuhtest tulenevale nõudele VÕS §-del 1028 ja 1032 põhineva alusetu rikastumise tagasinõude esitamisel.³⁰ Kolleegium muutis varasemat seisukohta³¹ ja leidis, et kui võlausaldaja on esitanud hagi konstitutiivse võlatunnistuse alusel, siis ei pea võlgnik võlast vabanemiseks esitama alusetust rikastumisest tulenevaid vastuväiteid vastuhagi vormis. Kui võlga on tunnistatud ilma õigusliku aluseta, on võlgnikul võimalik alusetult saadud võlatunnistuse tagasinõudmisega (VÕS § 1028) samadel tingimustel ka keelduda konstitutiivsest võlatunnistusest tuleneva kohustuse täitmisest (sõltumata alusetust rikastumisest tuleneva nõude aegumisest). Kui võlgnik esitab sellise vastuväite, peab kohus oma selgitamiskohustuse raames talle selgitama, et võlgnik peab oma vastuväite aluseks olevaid asjaolusid tõendama samal viisil, mil ta kannaks tõendamiskoormust juhul, kui ta oleks esitanud võlatunnistusega võlausaldajale antud nõudeõiguse tagasisaamiseks alusetust rikastumisest tuleneva hagi.³²

Võlatunnistuse (nii konstitutiivse kui ka deklaratiivse) kehtivuse hindamisel tuleb arvestada, et kohtul on poolte esile toodud asjaoludest lähtudes kohustus omal algatusel kontrollida, kas võlatunnistus on sõlmitud tüüptingimustel või mitte, kas võlatunnistust sisaldavad tüüptingimused on saanud lepingu osaks ning kas need tüüptingimused kehtivad.³³ Tüüptingimuste regulatsioon kohaldub VÕS § 1 lg-st 1 tulenevalt ka siis, kui tegemist on töösuhte raames tekkinud võla tunnistamisega.³⁴

Lisaks tuleb kohtul hinnata, kas võlatunnistus on vastuolus seadusest tulenevate imperatiivsete sätetega. Kui tegemist on võlatunnistusega, mille aluseks olev algne kohustus või tunnistatud võlg on tekkinud töösuhte raames, siis tuleb kohtul võlatunnistuse kehtivust hinnates arvestada mh töölepingu seaduse (TLS) imperatiivseid sätteid (mh nt TLS § 74 ja § 75). See kehtib ka juhul, kui töösuhte raames tekkinud võla kohta sõlmiti võlatunnistus pärast töösuhte lõppemist.³⁵

2.1.6. Tervisekahjustusega tekitatud varalise kahju hüvitamine (2-17-19464/48)³⁶

Riigikohus selgitas otsuses tööandja tegevuse tõttu tervisekahjustuse saanud töötaja kahju hüvitamise nõude rahuldamise eelduseid.

Tööülesannete täitmisel saadud tervisekahjustusega tekitatud kahju hüvitise arvutamisel ja väljamõistmisel tuleb kohtul hinnata, millised asjaolud ja tõendid võimaldavad kõige täpsemini prognoosida kannatanu sissetulekut, mida ta oleks saanud ilma kahju saamata. Olenevalt asjaoludest on kohtul võimalik teha makstava hüvitise suurus kindlaks kahju tekkimisele eelnenud sissetuleku või üksnes eeldatava sissetuleku järgi tulevikus. Kahju suuruse

²⁹ RKTko 03.06.2021, [2-19-5601/61](#), p 16.4.

³⁰ Samas, p 16.5.

³¹ RKTko 06.02.2012, [3-2-1-149-11](#), p 21; RKTko 02.04.2014, [3-2-1-162-13](#), p 41.

³² RKTko 03.06.2021, [2-19-5601/61](#), p-d 18.–18.2.

³³ Samas, p 17.1.

³⁴ RKTko 23.05.2011, [3-2-1-39-11](#), p 12; RKTko 19.03.2008, [3-2-1-6-08](#), p 13.

³⁵ RKTko 03.06.2021, [2-19-5601/61](#), p-d 17.2–17.2.4.

³⁶ RKTko 15.06.2021, [2-17-19464/48](#).

arvutamisel võib võtta aluseks nt keskmise kuusissetuleku selle tööandja juures, kellega töösuhe ei lõppenud töötaja tervises seisundi tõttu või arvestada sama tegevusala töötasu.³⁷

Riigikohus selgitas ka, et tööõnnetusest põhjustatud tervisekahjustuse tõttu saamata jäänud töötasu nõude puhul tuleb kohtul põhjusliku seose kontrollimisel mh hinnata, milline on kõiki asjaolusid arvesse võttes vastava tervisekahjustuse tegelik mõju töötaja sissetuleku vähenemisele. Kui kohus tuvastab, millises ulatuses on töötaja sissetulek vähenenud tööõnnetusest tingitud töövõimetuse tõttu, peab kohus kontrollima ka seda, kas esinevad VÕS §-s 139 sätestatud asjaolud kahjuhüvitise vähendamiseks. Kahjuhüvitist vähendatakse muu hulgas juhul, kui kahjustatud isik jättis tegemata toimingut, mis oleks tekkinud kahju vähenanud, kui kahjustatud isikult võis seda mõistlikult oodata (VÕS § 139 lg 2). Sellise toiminguna on käsitatav ka tööle asumine, kui seda võib isikult mõistlikult oodata. Tervise kahjustumise korral on töötajal selline kohustus aga üksnes juhul, kui kahju tekitamisele (tööõnnetuse toimumisele) aitas kaasa töötaja tahtlus või raske hooletus (VÕS § 139 lg 3).³⁸

Sissetuleku kaotus võib olla põhjustatud tervisekahjustusest ka juhul, kui kannatanu saab vanaduspensioni.³⁹ Seega ei välista ainuüksi töötaja pensioniikka jõudmine perioodilise hüvitise tööandjalt väljamõistmist. Kui kohus on kohustanud võlgnikku maksma perioodilisi makseid, võib kohus VÕS § 136 lg 4 esimese lause kohaselt maksete tasumise aega ja suurust kummagi poole taotlusel muuta, kui pärast otsuse tegemist ilmnevad asjaolud, mis on maksete tasumise aja ja suuruse määramiseks olulised ning mille ilmnemise võimalust ei arvestatud perioodiliste maksete määramisel. Perioodiliste maksete väljamõistmise kohta tehtud kohtuotsuse muutmise menetlusõigusliku aluse näeb ette TsMS § 459.⁴⁰

Tervisekahju perioodiliselt makstavat hüvitist saab indekseerida sellise indeksiga, mis kajastab kannatanu kaotatud sissetuleku võimalikku muutumist ajas, ning selline indeks võib olla nt üldise keskmise brutopalgaga või kahju kannatanud isikuga samal tegevusalal töötavate isikute keskmise brutopalgaga muutust kajastav indeks, mitte aga tarbijahinnaindeks.⁴¹

2.1.7. Korteriomandi jagamise käsutustehingu kehtivus ([2-17-9822/101](#))⁴²

Riigikohus selgitas kogu koosseisu otsuses korteriomandi korteriomanditeks jagamise käsutustehingu kehtivust.

Korteriomandi seadus (KOS)⁴³ § 2 sätestas nõuded, millele peab korteriomandi eseme reaalosa vastama. Korteriomandi eseme reaalosa pidi olema ruumiliselt piiritletud ja eraldi kasutatav hooneosa (sama põhimõtte kehtib KrtS § 4 järgi korteriomandi eriomandi eseme kohta). KOS § 2 ei välistanud iseenesest seda, et korteriomandi reaalosa hulka võisid kuuluda ka nt trepikoja, keldri- ja pööninguruumid, seda aga juhul, kui need vastasid KOS § 2 lg-s 1 sätestatud.⁴⁴

Kolleegiumi hinnangul oli KOS § 2 lg 1 imperatiivne õigusnorm, mis ei lubanud teha selles sätestatud reegleid eiravaid käsutustehinguid. Kui käsutustehinguga on rikutud korteriomandi eseme reaalosa kohta KOS § 2 lg-s 1 sätestatud kohustuslikke nõudeid, võib see tehing olla seadusest tuleneva tehingu tegemise keeluga vastuolu tõttu TsÜS § 87 järgi tühine. Kui vaidlusalune tehing on TsÜS § 87 järgi tühine, oleks selle alusel tekkinud korteriomandite

³⁷ Samas, p 13; vt ka vt ka RKTko 22.05.2003, [3-2-1-50-03](#), p 26.

³⁸ RKTko 15.06.2021, [2-17-19464/48](#), p 14.

³⁹ Vt ka RKTko 08.09.2003, [3-2-1-87-03](#), p 10.

⁴⁰ RKTko 15.06.2021, [2-17-19464/48](#), p 16.

⁴¹ Samas, p 16.

⁴² RKTko 16.06.2021, [2-17-9822/101](#).

⁴³ Kehtetu alates 01.01.2018.

⁴⁴ RKTko 16.06.2021, [2-17-9822/101](#), p 12.

kohta tehtud kinnistusraamatu kanded AÕS § 65 lg 1 mõttes ebaõiged ning puudutatud isikutel oleks õigus nõuda nende kannete parandamist.⁴⁵

Isik saab esitada käsutustehingu tühisuse tuvastamise hagi vaid juhul, kui tehing mõjutab tema asjaõiguslikku positsiooni, st mõnd asjaõigust, üldjuhul omandiõigust, või kui hagi esitamise õigus tuleneb otse seadusest. Käsutustehing võib mõjutada isiku asjaõiguslikku positsiooni juhul, kui uued korteriomandid on kantud kinnistusraamatusse õigusvastaselt (korteriomandite moodustamine on vastuolus KOS § 2 lg s 1 sätestatuga), kahjustades selliselt isiku ühinguõiguslikku positsiooni (korterioomaniku hääle osakaal või hääle suhe kõikidesse hääldesse) ja seeläbi ühtlasi ka isiku omandiõigust. Kuna korterioomanike üldkoosoleku pädevuses on mh korterioomanike omandiõigust puudutavate otsustuste tegemine (vt nt KrtS § 9 lg 3, § 10 lg 2, § 13, § 14, ja § 32 lg 3), siis ei ole lisahäälte saamine uute korteriomandite loomisega ainult ühinguõiguslik aspekt, vaid puudutab otseselt korteriomandi kui spetsiifilise omandiliigi sisu ja riivab korterioomaniku omandiõigust.⁴⁶

2.1.8. Vedaja vastutus ([2-17-18657/141](#))⁴⁷

Riigikohus selgitas otsuses rahvusvahelise kaupade autoveolepingu konventsiooni (CMR) kohaldamist vedaja vastutusele ja veolepingust tuleneva kahju hüvitamise nõude tõendamise koormist.

CMR art 17 lg 1 kohaselt vastutab vedaja kauba täieliku või osalise kaotsimineku või vigastamise eest kauba veoks vastuvõtmise hetkest kuni üleandmise hetkeni, samuti kauba kohaletoimetamisega mis tahes viivitamise eest. CMR art 29 lg 1 kohaselt ei või vedaja tugineda CMR-i 4. peatükis (artiklid 17-29) vastutust välistavatele või seda piiravatele sätetele või tõendamiskohustuse teisele poolele panemist ettenägevatele sätetele, kui ta põhjustas kahju tahtlikult või sellise kohustuse rikkumisega, mis vaidlust lahendava kohtu kohaldatava õiguse järgi on võrdustatud tahtliku õigusvastase tegevusega. Kolleegium leidis, et CMR art 29 tähenduses on Eesti õiguse kohaselt vedaja vastutuse piirangute osas raske hooletus võrdsustatud tahtlusega. VÕS § 104 lg 4 kohaselt on raske hooletus käibes vajaliku hoole olulisel määral järgimata jätmise.⁴⁸

CMR art 29 ei reguleeri art-ga 29 seonduvat tõendamiskoormist, seega tuleb lähtuda Eesti kohtumenetlusõiguse sätetest. CMR art-st 29 järelduva VÕS § 104 lg 4 järgse raske hooletuse tõendamise koormis on esmalt kauba saatjal, seda TsMS § 230 lg 1 üldreegli alusel. Samas ei ole kauba saatjal üldjuhul võimalik detailselt kirjeldada ja tõendada neid asjaolusid, mille alusel saaksid kohtud kvalifitseerida vedaja käitumise tahtlikuks või raskelt hooletuks. Kauba saatja on täitnud talle CMR art-st 29 ja TsMS § 230 lg-st 1 tuleneva tõendamiskoormise vähemalt üldjuhul juba siis, kui ta esitab (põhistab) hagiavalduses sellised asjaolud, mis piisava tõenäosusega viitavad vedaja tahtlusele või raskele hooletusele. Sellisel juhul ei saa vedaja esitada hagile vastuseks vaid väidet, et ta ei ole nt raskelt hooletult käitunud. Vedaja peab sel juhul täpsemalt kirjeldama ja tõendama asjaolusid, mis viitavad tema nõuetekohasele käitumisele, kahju tekkimist vältivate või piiravate abistavate meetmete kasutuselevõtule. Sel juhul peab vedaja asjaolusid detailselt kirjeldades tõendama, et viivitus ei olnud tingitud tahtlusest ega raskest hooletusest.⁴⁹

⁴⁵ Samas, p 13.

⁴⁶ Samas, p 14.

⁴⁷ RKTko 16.06.2021, [2-17-18657/141](#).

⁴⁸ Samas, p-d 21.1–21.2. Vt ka RKTko 29.04.2015, [3-2-1-32-15](#), p 15.

⁴⁹ RKTko 16.06.2021, [2-17-18657/141](#), p-d 22.1–22.2 ja 24.

Käesolevas asjas kasutas vedaja temperatuuritundliku kauba veoks külmutusseadmega veokit. Kolleegiumi hinnangul on sellistel juhtudel majandus- ja kutsetegevuses tegutseva vedaja hoolsuskohustus sisustatav eelkõige selliselt, et vedajal peab olema koostatud kriisiplaan/tegevuskava veoteenuse osutamise käigus tüüpiliselt tekkida võivate riskidega arvestamiseks, nende vältimiseks või nende mõjude võimalikult tõhusaks kõrvaldamiseks. Vedaja peab juba enne kauba vastuvõtmist olema teadlik, millised võimalused on olemas kauba temperatuuri säilitamiseks, kui külmutusseadmega midagi juhtub. Kui vedaja ei tea, kuidas käituda külmutusseadme rikke korral, ning ei oska seetõttu teha vajalikke toiminguid kauba rikkumise vältimiseks, tekitab see põhjustatud kahtluse, et vedaja on käitunud raskelt hooletult.⁵⁰

Riigikohus lisas, et vedaja ei saa kauba saatjalt nõuda juhiseid, kuidas külmutusseadme riket või selle tagajärgi kõrvaldada. Lisaks ei pea kutsetegevuses tegutsev vedaja järgima saatja juhiseid, mis kauba hävinemist ei takista või hävinemisele kaasa aitab, vaid lähtuma kohapealsest olukorrast ning eelnevalt planeeritud tegevusjuhised, mida rakendada veolepingu täitmisel probleemide ilmumise korral. Küll aga peab vedaja küsima kauba saatjalt juhiseid siis, kui veolepingu täitmisel on tekkinud probleemid ja vedajal on nende probleemide kõrvaldamiseks mitmeid võimalikke alternatiive.⁵¹

2.1.9. Fonogrammide üldsusele suunamine ([2-16-17491/80](#))⁵²

Riigikohtu tsiviilkolleegium leidis otsuses, et fonogrammide üldsusele suunamist on põhimõtteliselt võimalik tõendada muu hulgas laialdaselt kasutatava ja usaldusväärse muusikatuvastusprogrammi kuvatõmmise väljatrüki abil.

Tõendi asjakohasust ja lubatavust ei välista iseenesest see, et tõend on hageja enda koostatud ja põhineb hageja tehtud vaatlusel. Sellegipoolest saab tsiviilkohtumenetluses tõendina käsitada vaid sellist teavet, mis sisaldub TsMS § 229 lg-s 2 esitatud lubatavate tõendite loetelus ning mis on seadusega ette nähtud protsessivormis. See tähendab, et kuvatõmmisest peab siiski nähtuma ka see, kus ja millal muusikatuvastusprogrammi kasutati. Juhul kui vastaspool seab menetluses põhjendatult kahtluse alla konkreetse muusikatuvastusprogrammi usaldusväärse, peab poolel olema võimalik kohtule esitada ka selle heli salvestis, mille peal muusikatuvastusprogrammi on kasutatud.⁵³

Selles osas, milles kohtule tõendina esitatud dokument sisaldab menetlusosalise lisatud selgitusi, ei ole tegemist dokumentaalse tõendi, vaid menetlusosalise seletusega. Kolleegium viitas varasemale praktikale, mille kohaselt menetlusosalise seletus, mis ei ole vande all antud, ei ole tsiviilkohtumenetluses lubatav tõend.⁵⁴ Olukorras, kus hageja esitab oma väite tõendamiseks kohtule dokumendi, mis tema väite tõendamiseks ei sobi, kuna see ei ole seaduses sätestatud protsessivormis ega seega tsiviilkohtumenetluses tõendina kasutatav, peab kohus seda TsMS § 329 lg 3, § 351 ja § 392 lg 1 kohaselt hagejale selgitama ning andma talle vajaduse korral võimaluse esitada muid, tsiviilkohtumenetluses kehtivatele nõuetele vastavaid tõendeid.⁵⁵

Samuti selgitas kolleegium edasisest rikkumisest hoidumise nõude lahendamist. VÕS § 1055 lg 1 alusel võib nõuda rikkumisest hoidumist, kui võib eeldada, et rikkumine toimub tulevikus.

⁵⁰ Samas, p 23.1.

⁵¹ Samas, p 25.

⁵² RKTko 17.06.2021, [2-16-17491/80](#).

⁵³ Samas, p-d 15.4–15.5.

⁵⁴ RKTko 14.10.2014, [3-2-1-84-14](#), p 21; RKTko 03.12.2008, [3-2-1-105-08](#), p 18.

⁵⁵ RKTko 17.06.2021, [2-16-17491/80](#), p-d 15.5 ja 15.9.

Seejuures esineb juba toimunud (esmakordse) rikkumise korral eelduslikult oht, et rikkumine võib korduda. Eelnev kehtib ka VÕS § 1055 lg 3 p 1 kohta.⁵⁶

Keelates kostjal edaspidi fonogrammide kasutamise, tuleb kohtuotsuse resolutsioonis täpsustada, milliseid fonogramme ja missugusel viisil kostja ei tohi kasutada. Kindlasti saab kohus ka tulevikus keelata samasuguse kostja tegevuse, mis on juba õigusvastaseks tunnistatud. Konkreetsetes asjas võib olla oluline välistada keelu alt sellised kasutused, milleks kostjal on õigus AutÕS-s sätestatud vabakasutuse erandite alusel ja mis seega ei saa õiguste omajate õigusi rikkuda.⁵⁷

2.2. Menetlusõigus

2.2.1. Apellatsioonkaebuse menetlusse võtmine (2-18-18193/100)⁵⁸

Riigikohus juhtis taaskord tähelepanu, et TsMS § 637 lg 1 p 6 järgi on ringkonnakohtul õigus keelduda appellatsioonkaebuse menetlusse võtmisest üksnes juhul, kui appellatsioonkaebus on õiguslikult perspektiivitu. Apellatsioonkaebuse õiguslik perspektiivitus tähendab, et see tuleks jätta rahuldamata, kui faktilised asjaolud, millele appellatsioonimenetluses tuginetakse, osutuksid tõendatuks. See tähendab, et kohus peab appellatsioonkaebuse menetlusse võtmisel appellatsioonkaebuse aluseks olevate faktiliste asjaolude õigsust eeldades analüüsima, kas on olemas sellele faktikogumile vastav õigusnorm, mis võiks anda aluse kaebuse rahuldamiseks.⁵⁹

Riigikohus selgitas, et ringkonnakohtu ei vabasta appellatsioonkaebuse õigusliku perspektiivikuse hindamisest asjaolu, et kaebuses ei ole selgelt välja toodud, kuidas maakohus materiaaõiguse norme valesti kohaldas. Poolte esitatud asjaoludele õigusliku hinnangu andmine on kohtu ülesanne sõltumata TsMS § 633 lg 3 p-s 2 sätestatust, mille kohaselt tuleb appellatsioonkaebuse põhjenduses muu hulgas märkida, millest tuleneb apellandi arvates õigusnormi rikkumine või asjaolu ebaõige või ebapiisav tuvastamine. Ringkonnakohtu kontrollib appellatsioonkaebuse lahendamisel seda, kas maakohus kohaldas asja lahendamisel materiaaõigust õigesti olenemata sellest, kas apellant on kaebuses materiaaõiguse ebaõigele kohaldamisele tuginenud. Selle üle, kas appellatsioonkaebuses on piisavalt põhjendatud uute tõendite esitamise lubatavust (TsMS § 652 lg 1 p 2 ja lg 4), saab ringkonnakohtu otsustada alles pärast appellatsioonkaebuse menetlusse võtmist.⁶⁰

2.2.2. Eeltõendamismenetlus (2-17-7899/65)⁶¹

Tsiviilkolleegium selgitas kohtupraktika ühtlustamiseks eeltõendamismenetluse läbiviimise korda.

Eeltõendamismenetluse käigus kogutakse poole taotlusel kindlaksmääratud tõendeid ja tehakse menetlustoiminguid kas enne kohtumenetluse algust või kohtumenetluse ajal. Seega ei ole eeltõendamismenetlus iseseisev kohtumenetlus, vaid selle eesmärk on lihtsustada taotleja eeldatavate õiguste kaitsmist võimalikus tulevases (kavandatavas) või juba käimasolevas kohtumenetluses. Sellele viitab mh TsMS § 244 lg-te 1 ja 3 sõnastus, mille kohaselt saab enne kohtumenetluse algatamist korraldada eeltõendamismenetluse vaid mõjuval põhjusel või õigusliku huvi olemasolul, mis võib olla suunatud ka kohtuvaidluse vältimisele. TsMS § 244

⁵⁶ Samas, p 20.2.

⁵⁷ Samas, p-d 21.1–21.4.

⁵⁸ RKTkm 06.05.2021, [2-18-18193/100](#).

⁵⁹ Samas, p 12. Vt ka RKTkm 03.04.2018, [2-16-18835/64](#), p 10.1.

⁶⁰ RKTkm 06.05.2021, [2-18-18193/100](#), p 12. Vt ka RKTkm 06.12.2017, [2-16-15974/34](#), p 9.

⁶¹ RKTkm 09.06.2021, [2-17-7899/65](#).

Ig 1 teise lause kohaselt piisab autoriõiguste, autoriõigustega kaasnevate õiguste või tööstusomandiõiguste puhul nende rikkumise või rikkumisohu põhistamisest.⁶²

TsMS § 244 lg 1 teises lauses ja lg-s 2 nimetatud juhtudel eeltõendamismenetluse korraldamisel tuleb arvestada TsMS §-st 280 tulenevaid erisusi. Nimetatud sätte kohaselt on intellektuaalsest omandist tulenevate õiguste rikkumise või vastava ohu korral võrreldes TsMS §-s 244 ja §-s 279 sätestatuga piiratud võimalust taotleda teiselt isikult dokumentide ja teatava sisuga teabe andmist. Kuna TsMS § 280 lg 1 järgi on võimalik kohustada teist isikut esitama andmeid niisuguste kaupade või teenuste kohta, mis rikuvad intellektuaalsest omandist tulenevat õigust, siis peab õiguste rikkumine olema sellekohase taotluse rahuldamise eeldusena kinnitust leidnud. Seega ei ole niisuguste andmete (teabe) nõudmine eeltõendamismenetluse korras üldjuhul võimalik ilma eelneva kohtusse pöördumiseta. Ühe võimalusena saab intellektuaalset omandit käsitlevatel juhtudel TsMS § 244 lg 1 järgi eeltõendamismenetluses kohustada teist isikut andma TsMS §-s 280 käsitletud teavet nii enne kohtumenetlust kui ka kohtumenetluse ajal, kui õiguse rikkumine või selle oht on teises kohtuasjas tehtud ja jõustunud kohtulahendiga kindlaks tehtud ning see on siduv uue kohtumenetluse menetlusosalistele (vt TsMS § 457 lg 1). Pärast kohtumenetluse algust on TsMS § 280 võimalik kohaldada ka juhul, kui asjaomased rikkumised või selliste rikkumiste oht on kindlaks tehtud kas vaheotsusega nõude põhjendatuse kohta (TsMS § 449 lg-d 2 ja 3) või osaotsusega (TsMS § 450).⁶³

TsMS § 247 lg 4 esimene lause sätestab määruskaebuse esitamise võimaluse üksnes eeltõendamismenetluse algatamisest keeldumise määruse peale. TsMS § 247 lg 4 teisest lausest tulenevalt ei saa sellise määruskaebuse kohta tehtud ringkonnakohtu määruse peale Riigikohtule edasi kaevata. TsMS § 660 lg 1 kohaselt ei ole eeltõendamismenetluse lõpetamise määruse peale õigust esitada määruskaebust. Kuna eeltõendamismenetlus ei ole iseseisev kohtumenetlus, ei tähenda eeltõendamismenetluse lõpetamine kohtumenetluse lõpetamist ning seega ei kohaldu ka TsMS § 433 lg 1. Enne kohtuasja algatamist toimuv eeltõendamismenetlus ei ole hagita menetlus, mille kohta kohalduks TsMS § 660 lg 3.⁶⁴

Kolleegium lisas, et eeltõendamismenetluse määramatu aja vältel kestmine olukorras, kus taotluse esitaja ei algata kohtumenetlust, mille tarbeks ta tõendite kogumist taotles, ei teeni isiku sellist huvi, millele riik peaks andma õiguskaitset mh korduva kaebeõiguse võimaldamise teel. Eeltõendamismenetlust taotlenud isik saab oma õigusi kaitsta hagi esitamisega kohtusse. Seetõttu ei ole ringkonnakohtu määruse peale edasikaebeõiguse puudumine vastuolus põhiseadusega.⁶⁵

2.2.3. Eestkostevajadus ja tehingu tegemiseks nõusoleku andmine ([2-19-8577/98](#))⁶⁶

Riigikohus selgitas, et eestkostetava teovõimelisena antud volitus kehtib ka olukorras, kus kohus on hiljem seadnud tema üle eestkoste ja määranud talle eestkostja. PKS § 203 lg 2 kohaselt võib eestkostja määrata ainult nende ülesannete täitmiseks, milleks eestkoste on vajalik, ning eestkoste ei ole vajalik, kui täisealise isiku huve saab kaitsta volituse andmise ning perekonnaliikmete või muude abiliste kaudu.⁶⁷

⁶² Samas, p 22.3.

⁶³ Samas, p 22.4.

⁶⁴ Samas, p 22.5.

⁶⁵ Samas, p 23.

⁶⁶ RKTkm 15.06.2021, [2-19-8577/98](#).

⁶⁷ Samas, p-d 14–15.

Eestkostja ülesanded peavad vastama piiratud teovõimega isiku eestkostevajadusele ka pärast eestkostja määramist. Kui isiku eestkostevajadus muutub, saab kohus PKS § 206 lg 2 ja TsMS § 529 lg 1 järgi teha vastavalt eestkostevajaduse muutumisele muudatusi eestkostja ülesannetes või eestkoste lõpetada. Kohus peab PKS § 203 lg 4 ja TsMS § 526 lg 3 järgi hiljemalt iga viie aasta järel kontrollima, kas eestkoste jätkumine eestkostetava üle on eestkostetava huvide kaitseks vajalik ning kas on alust eestkostja ülesandeid laiendada või kitsendada. Kohus võib isiku eestkostevajadust kontrollida ka varem.⁶⁸ PKS § 206 lg 2 viimase lause ja TsMS § 476 lg 1 kohaselt otsustab kohus eestkoste lõpetamise, piiramise või laiendamise mh omal algatusel.⁶⁹

Eestkostetava nimel tehingu tegemiseks nõusoleku andmise menetluses ei tule kohtul eestkoste seadmise eeldusi uuesti kontrollida, välja arvatud juhul, kui kohtule saavad teatavaks asjaolud, mis võivad anda aluse eestkoste ulatuse või eestkostja ülesannete muutmiseks (mh eestkoste lõpetamiseks või eestkostja ülesannete kitsendamiseks). Üksnes see, kui menetluses selgub, et isik, kelle üle on seatud eestkoste, on enne kehtivalt volitanud kedagi enda asju ajama, ei ole eestkoste lõpetamise või eestkostja ülesannete kitsendamise alus.⁷⁰

Olukorras, kus isiku üle on seatud eestkoste ning eestkostja ja volitatud esindaja esindusõiguse ulatus on osaliselt või täielikult kattuv, on eestkostjal TsÜS § 126 lg 1 järgi õigus eestkostetava kehtivalt antud volitus igal ajal tagasi võtta.⁷¹

Piiratud teovõimega täisealisel isikul ei ole TsMS § 202 lg-te 1 ja 2 kohaselt üldjuhul tsiviilkohtumenetlusteovõimet. Piiratud teovõimega täisealist isikut esindab TsMS § 217 lg 3 järgi kohtus tema seaduslik esindaja, kes on PKS § 207 lg 1 kohaselt oma ülesannete ulatuses eestkostja. Kui eestkostetav on enne kehtivalt volitanud kedagi ennast kohtumenetlustes esindama, on ka volitatud esindajal õigus eestkostetavat TsMS § 217 lg 1 kohaselt menetluses esindada.⁷²

2.2.4. Abieluvaralepingu tagasivõitmine täitemenetluses ([2-18-17826/98](#))⁷³

Riigikohus selgitas otsuses abieluvaralepingu tagasivõitmise aluseid täitemenetluses.

Abieluvaralepingu tagasivõitmine eeldab, et võlgnik on loobunud olulisel määral oma varast või oma osast ühisvaras ehk lepinguga on kahjustatud sissenõudja võimalust oma nõue rahuldada selle vara arvel, mida võlgnikust abikaasal oleks õigus saada kogu ühisvara jagamise korral. Abieluvaralepingu või ühisvara jagamise lepingu täitemenetluses tagasivõitmise alus on TMS §-d 187 ja 190. TMS § 190 on tagasivõitmise erikoosseis, mille puhul eeldatakse, et tagasivõidetava tehinguga on võlausaldajate huve kahjustatud. TMS § 190 järgne võlausaldaja huvide kahjustamise eeldus tuleneb sellest, et võlausaldajal on ebaõnnestunud täitemenetlus võlgniku lahusvara arvel. Abikaasadel on võimalus TMS §-s 190 sätestatud eeldus ümber lükata.⁷⁴

Üldjuhul võib igasugune võlgniku vara vähendamine kahjustada tema võlausaldajaid ja viidata seega võlausaldajate huvide aspektist tehingu kahjulikule tagajärjele. Oluline on see, kas

⁶⁸ RKTkm 23.10.2015, [3-2-1-73-15](#), p 14.

⁶⁹ RKTkm 23.10.2015, [3-2-1-73-15](#), p 16; RKTkm 09.11.2011, [3-2-1-87-11](#), p 17.

⁷⁰ RKTkm 15.06.2021, [2-19-8577/98](#), p 17.

⁷¹ Samas, p 18.

⁷² Samas, p 19.

⁷³ RKTko 17.06.2021, [2-18-17826/98](#).

⁷⁴ Samas, p 12.

vaidlusaluse tehinguta oleks võlausaldajatel võimalik oma nõudeid rahuldada või teha seda suuremas ulatuses.⁷⁵

Kui ühe abikaasa vastu on algatatud täitemenetlus, ei saa iseenesest lugeda TMS § 190 mõttes võlausaldajate huve kahjustavaks ühisvara jagamist selle jätmisega mittevõlgnikust abikaasale. Võlausaldaja huve peaks tagama see, et ta saab pöörata sissenõude võlgniku nõudele mittevõlgnikust abikaasa vastu. Võlausaldajate huve kahjustav võib aga olla ühisvara sellisel viisil jagamine juhul, kui võlgnikust abikaasa ei saanud talle ühisvarana kuulunud eseme eest kohast hüvitist või kui hüvitise nõudmine mittevõlgnikust abikaasalt on raskendatud.⁷⁶

Ühisvara jagamise leping võib TMS § 190 mõttes kahjustada võlausaldajate huve, kui võlgniku suhtes kohustatud abikaasal ei ole vara, millele sissenõuet pöörata, või kui võlgnik on vaidlustatud tehinguga saanud hüvitisena ühisvara hulka kuulunud eseme omandi kaotuse eest mittevõlgnikust abikaasa vastu nõude, mille nominaalväärtuses rahaksteigemise võimalikkuses on piisav alus kahelda (TMS § 187 lg 2). Seejuures lasub nõuete olemasolu tõendamiskoormis kostjal.⁷⁷

Kolleegiumi varasema praktika kohaselt on täitemenetluses sissenõude pööramine võlgniku nõudele kolmanda isiku vastu üldjuhul komplitseeritum kui sissenõude pööramine võlgniku kinnisasjale. Kui võlgnikul ei ole mh tagasivõidetavate tehingute tegemise tõttu vara, millele saaks mõistliku aja jooksul pikemate toiminguteta sissenõude pöörata, tuleb lähtuda sellest, et võlausaldaja huve on kahjustatud. Sissenõudja tuleks asetada olukorda, milles ta oleks olnud siis, kui võlgnik poleks tagasivõidetavaid tehinguid teinud.⁷⁸

2.2.5. Ekspertikulude kindlaksmääramine ([2-15-13627/151](#))⁷⁹

Tsiviilkolleegium selgitas, et ka ekspertikulude kindlaksmääramisel tuleb hinnata nende vajalikkust ja põhjendatust.

Oluline on eristada riiklikus ekspertiisiasutuses töötava kohtueksperdi ja riiklikult tunnustatud eksperdi või kohtu määratud muu isiku tasustamise korda. Kui kohus on asjas ekspertiisi määranud, siis tekib eksperdil ja kohtu määratud muul isikul õigussuhe riigiga ning õigus nõuda ekspertikulude hüvitamist. Kohtuekspert on riiklikus ekspertiisiasutuses töötav isik, kelle tööülesanne on teha ekspertiise. Riiklikult tunnustatud ekspert on isik, kes on kandnud riiklikult tunnustatud ekspertide nimekirja.⁸⁰

Kohtueksperdile ning eksperdina kasutatavale kohtu või muu riigiasutuse töötajale, kes täidab ekspertiisiga oma teenistuskohustust, ei kohaldata TsMS § 151 lg 2 esimese lause kohaselt tsiviilkohtumenetluse seadustiku 18. peatüki 3. jaos sätestatud ekspertikulude regulatsiooni, välja arvatud TsMS §-s 159 sätestatud. Riikliku ekspertiisiasutuse ekspertiisi tegemise kulud hüvitatakse kohtuekspertiisiseaduses sätestatud ulatuses ja korras ning ekspertiisiasutuses tehtavate ekspertiiside hinnad on sätestatud kohtuekspertiisiseaduse 5. peatükis. Kulude kindlaksmääramisele kohaldatakse TsMS § 159.⁸¹

Arvestada tuleb ka sellega, et kohtuekspertiisiseaduse (KES) § 26 lg-te 5 ja 6 kohaselt rahastatakse ekspertiisi tegemist ekspertiisiasutuses riigieelarvest ning kohus kannab

⁷⁵ Samas, p 14.

⁷⁶ Samas, p 17.

⁷⁷ Samas, p 18.

⁷⁸ Samas, p 19. RKTko 25.11.2020, [2-16-17207/84](#), p-d 17.3–17.5.

⁷⁹ RKTkm 21.06.2021, [2-15-13627/151](#).

⁸⁰ Samas, p 18.

⁸¹ Samas, p 18.1.

ekspertiisikulud menetluskuludesse ja need nõutakse sisse või jäetakse sisse nõudmata menetlusseadustes ettenähtud korras. Tsiviilkohtumenetluse seadustikus menetluskulude väljamõistmist ja sissenõudmist Eesti Vabariigi kasuks reguleerib § 179. Nii riiklikult tunnustatud eksperdi kui ka kohtu määratud muu isiku majandus- või kutsetegevus toimub valdkonnas, mille tundmine on ekspertiisi tegemise eelduseks, ning KES § 27 kohaselt hüvitatakse nende isikute kulud menetlusseadustes sätestatud korras. Eksperdikulude hüvitamise kord on reguleeritud TsMS 18. peatüki 3. jaos.⁸²

Kohtul tuleb eksperdikulude kindlaksmääramise kohta teha põhjendatud määrus, mille peale saavad nii ekspert kui ka menetlusosalised esitada määruskaebuse (TsMS § 159 lg 2). Sellisel juhul ei pea kohus eksperdikulude vajalikkust ja põhjendatust uuesti TsMS § 174 lg 1 alusel menetluskulude kindlaksmääramisel hindama. Juhul, kui kohus on eksperdikulud välja maksnud, aga ei ole teinud kindlaksmääramise kohta põhjendatud määrust, tuleb kohtul hinnata eksperdikulude põhjendatust ja vajalikkust menetluskulude kindlaksmääramisel TsMS § 174 lg 1 alusel. Eksperdikulude kindlaksmääramine alles kohtuotsuses või menetlust lõpetavas määruses või pärast menetlust lõpetava lahendi jõustumist peaks olema erandlik, sest üldjuhul tuleb eksperdikulud kindlaks määrata TsMS §-des 159 ja 160 sätestatud korras eraldi määrusega.⁸³

Pärast eksperdiarvamuse kohtule esitamist ja TsMS §-s 159 sätestatud korras eksperdikulude kindlaksmääramisel on kohtul võimalik eksperditasu vähendada juhul, kui eksperdiarvamus on puudustega, samuti kui eksperditasu suurus on ekspertiisi muutunud mahtu arvestades põhjendatud väiksemas ulatuses võrreldes ekspertiisi määramisel aluseks võetud eeldatava mahu ja tasuga. Ekspertiisiga seotud muid kulusid on võimalik vähendada juhul, kui neid on kantud vähem võrreldes ekspertiisi määramisel aluseks võetud eeldatavate kuludega. Eksperdikulude suurus ei sõltu sellest, millisele tulemusele ekspert jõuab. Eksperdikulude hüvitamise nõue tekib eksperdil siis, kui ta on kohtu määratud ülesanded täitnud ja esitanud kohtule nõuetekohase eksperdiarvamuse.⁸⁴

2.2.6. Kinnipeetavatele tervishoiuteenuse osutamisest tekkinud vaidluste lahendamise kord ([3-21-30/19](#), [2-21-922/21](#))⁸⁵

Riigikohtu üldkogu muutis määrusega [3-21-30/19](#) Riigikohtu erikogu senist praktikat, et kinnipeetavale tervishoiuteenuse osutamisega seotud vaidlusi lahendavad maa- või halduskohtud sõltuvalt sellest, kas vaidlustatakse arsti (meditsiinilist) otsust või vangla haldusotsust. Riigikohtu üldkogu leidis, et kõiki kinnipeetavatele vanglas tervishoiuteenuse osutamisega seotud vaidlusi on nüüdsest pädevad lahendada halduskohtud.

Riigikohus selgitas, et kinnipeetavale tervishoiuteenuse osutamisel tekkiv võlaõigussuhe on vaid õiguslikult ja esmapilgul sarnane tavapärase tervishoiuteenuse osutamise lepinguga. Tegelikuses mõjutab vangistus, vangla haldusõiguslikud otsused ja kinnipidamisrežiim oluliselt kinnipeetavate ravi praktilist korraldust. Era- ja avalik-õiguslike suhete tiheda läbipõimumise tõttu ei ole võimalik kinnipeetavatele tervishoiuteenuste osutamisega seotud vaidlusi piiritleda ainult era- või avalik-õiguslikeks.⁸⁶

Kinnipeetavale vanglas tervishoiuteenuse osutamisele saab kohaldada võlaõigusseaduse tervishoiuteenuse osutamise lepingu sätteid, kuid lepinguga iseenesest tegu ei ole.

⁸² Samas, p-d 18.1–18.2.

⁸³ Samas, p 21.1

⁸⁴ Samas, p 21.3.

⁸⁵ RKÜKm 28.06.2021, [3-21-30/19](#); RKEKm 29.06.2021, [2-21-922/21](#).

⁸⁶ RKÜKm 28.06.2021, [3-21-30/19](#), p-d 24 ja 27.

Kinnipeetaval puudub praktiliselt lepingu sõlmimisele omane vabadus valida teist lepingupoolt, ka on teenuse osutamise rahastamine korraldatud lepingule mitteomaselt. Seega on õigem rääkida seaduse alusel tekkivast kinnipeetava ja riigi vahelisest lepingulaadsest võlasuhtest, mille raames on kinnipeetaval õigus saada tervishoiuteenust ja riigil kohustus tagada kinnipeetavate ravi. Muus osas saab aga sellele võlasuhtele kohaldada tervishoiuteenuse osutamise lepingu sätteid.⁸⁷

Üldkogu rõhutas, et tervishoiuteenuse osutamise standard, teenuse osutaja vastutuse ulatus ja patsiendi õigused ei tohiks põhimõtteliselt erineda sõltuvalt sellest, millisel õiguslikul alusel ja kus talle tervishoiuteenust osutatakse. Seega tuleb tagada, et ka kinnipeetavatele osutatav tervishoiuteenus vastaks vähemalt arstiteaduse üldisele tasemele. Kohalduvad ka nt VÕS § 766 patsiendi teavitamise ja tervishoiuteenuse osutamiseks tema nõusoleku saamise kohustuse kohta, VÕS § 768 saladuse hoidmise kohustuse kohta ja VÕS § 769 dokumenteerimiskohustuse kohta. Tervishoiuteenuse osutaja vastutus peaks olema analoogne lepingulise teenuse osutaja vastutusega (VÕS § 770). Lisaks lepingulisele vastutusele saab riigi kui teenuse osutaja vastutust hinnata ka deliktilise vastutusena, kui patsiendile on põhjustatud tervisekahju või surm (VÕS § 1043, § 1044 lg 3). Samuti kohalduvad nii kahju hüvitamise üldpõhimõtted (mh VÕS § 127) kui ka surma põhjustamise või tervisekahju hüvitamise sätted (VÕS §-d 129-131).⁸⁸

Kuna kinnipeetavatele vanglas tervishoiuteenuse osutamisel tuleb alati silmas pidada avalik-õiguslikku raamistikku ja raviteenuse osutamine erineb eraõiguslikule vormile vaatamata tavapärastest tervishoiuteenuse osutamise lepingutest, tuleb HKMS § 4 lg 1 kohaldamisel kõik kinnipeetavatele vanglas tervishoiuteenuse osutamisega seotud vaidlused lugeda avalik-õiguslikeks. Seetõttu leidis üldkogu, et kõiki kinnipeetavatele vanglas tervishoiuteenuse osutamise seotud vaidlusi (sh vaidlusi taotluse üle kohustada vanglat abivahendit väljastama) on pädevad lahendama halduskohtud.⁸⁹

Lahendile kirjutati eriarvamus.⁹⁰

⁸⁷ Samas, p 25

⁸⁸ Samas, p 26.

⁸⁹ Samas, p-d 27–28.

⁹⁰ Riigikohtunik J. Põllu eriarvamus [3-21-30/20](#), millega on ühinenud riigikohtunikud V. Brett, S. Laos, V. Ligi ja P. Randma

LISA 1

Nr	Kuupäev	Asja nr	Asja sisu Riigikohtus
1	04.05.2021	2-19-13236/44	Apellatsioonkaebuse menetlusse võtmise otsustamine. Sundtäitmise lubamatuks tunnistamine
2	05.05.2021	2-17-19459/92	Kohtutäituri vastutus
3	06.05.2021	2-18-18193/100	Apellatsioonkaebuse menetlusse võtmise otsustamine
4	06.05.2021	2-15-13695/162	Resolutsioonotsus
5	12.05.2021	2-20-114596/21	Menetluskulude kindlaksmääramine
6	12.05.2021	2-18-6491/96	Elatis lapse vahelduva elukoha puhul
7	12.05.2021	2-19-15916/87	Täiendav juurdepääs avalikult kasutatavale teele
8	19.05.2021	2-20-1708/82	Lapse viibimiskoha määramise õiguse andmine ühele vanemale
9	25.05.2021	2-20-5520/36	Hooneühistust liikme väljaarvamine
10	27.05.2021	2-20-17226/30	Isiku suhtes tahtest olenematu ravi kohaldamine esialgse õiguskaitse korras
11	02.06.2021	2-19-5942/98	Resolutsioonotsus
12	02.06.2021	2-19-12266/36	Sundtäitmise lubamatuks tunnistamine
13	02.06.2021	2-15-8204/113	Töövõtulepingust taganemine
14	03.06.2021	2-19-5601/61	Võlatunnistus
15	09.06.2021	2-18-2243/179	Osaühingu osanike otsuste vaidlustamine
16	09.06.2021	2-17-7899/65	Eeltõendamismenetlus
17	09.06.2021	2-18-13387/72	Nõuete tunnustamine pankrotimenetluses
18	15.06.2021	2-19-15657/29	Nõuded pankrotimenetluses. Tasaarvestus
19	15.06.2021	2-19-8577/98	Eestkostevajadus ja tehingu tegemiseks nõusoleku andmine
20	16.06.2021	2-17-18657/141	Vedaja vastutus
21	16.06.2021	2-17-9822/101	Kinnistusraamatu kande parandamise nõue. Korteriomandi jagamise käsutustehingu kehtivus
22	16.06.2021	2-20-5019/50	Menetluskulude kindlaksmääramine
23	16.06.2021	2-17-19464/48	Tervisekahjustusega tekitatud varalise kahju hüvitamine
24	17.06.2021	2-18-17826/98	Abieluvaralepingu tagasivõitmine täitemenetluses

25	17.06.2021	2-16-17491/80	Fonogrammide üldsusele suunamine
26	21.06.2021	2-15-13627/151	Eksperdikulude kindlaksmääramine
27	21.06.2021	2-17-13164/62	Lepingulise esindaja kulude hüvitamine
28	22.06.2021	2-19-6185/32	Kaebeõigus hagi läbi vaatamata jätmise määruse peale
29	22.06.2021	2-19-16650/41	Esindusõiguseta isiku tehing
30	29.06.2021	2-21-922/21	Kinnipeetavatele tervishoiuteenuse osutamisest tekkinud vaidluste lahendamise kord